

Asupra originii simbolismului

Gr. Tabacaru

De curând, d-l N. Davidescu a susținut că poetul *M. Eminescu* a fost cel dintăiu simbolist în literatura noastră. Această afirmație a produs oarecare mișcare în rândurile criticilor.

O încercare asupra originii simbolismului, am făcut-o cu prilejul studiului meu asupra poeziei peticiene, susținând că simbolismul este un curent isvorît din filozofia kantiană. Ceeace caracterizează filozofia kantiană în reprezentarea lumii este construirea lumii cu simțirile și credințele noastre subiective. Dela Kant, subiectivismul s'a răspândit sub toate formele de gândire. Eul absolut și eul anarhist, supraeul și eul transcendent -sunt concepțiile cele mai răspândite ale eului. Mai mult, toate doctrinele sociale și artistice s'au deosebit după înfățișarea acestui eu. In filozofie Hegel, Fichte, Nietzsche, Schopenhauer, în artă Wagner, au dus mai departe analiza eului kan-

tian. Tot din această concepție a eului s'a născut socialismul, anarhismul, naționalismul în sociologie, alături de intuiționismul, impresionismul și simbolismul în artă. Nu este de mirare dacă simbolismul se confundă cu subiectivismul kantian, căci amândouă curentele pornesc dela aceiași ideologie.

Kant este acela care după Platon reduce realitatea la idei, — reprezentări sau simboluri.

Obiectul sau lucrul în sine nu poate fi decât o idee, nicidecum materia unei intuiții. Aceiași concepție o găsim la Descartes, pentru care cugetarea este singura realitate imediată.

Este de mirare cum simboliztii francezi au alergat la doctrina lui Kant, pentru a găsi o teorie filozofică a simbolismului, când foarte bine o puteau deduce din cartezianism. Acuzația de „allemandism“ adusă simbolismului de Paul Verlaine este o acuzație aparentă și numai de efect.

S

Dacă vom urmări izvoarele idealismului kantian, le vom găsi de asemenea în misticismul lui Bertkley — în sistemul său de imagini, care atârna numai de existența noastră subiectivă.

Dece idealiștii reduc realitatea numai la reprezentări sau simboluri subiective? În afară de gândire, susțin ei, — ca urmare în afară de existența eului, nu mai există nimic.

Reușind să-ți reprezinti eul, așa cum este dat și să crezi cu el reprezentarea lumii, înseamnă să atingi cea din urmă devenire a artistului, a supraomului, a creatorului om și a personalității. Aici se impune o distincție. Intre simboluri, unele sunt de natură rațională — logică, în opoziție cu altele ale capriciilor gândirii individuale — al jocului neastâmpărat al fanteziei. Unele sunt supuse unor legi imuabile, altele sunt descătușate și bizare. Cele dintăiu ne servesc să deosebim visul de realitate, iluzia de viziune, pe când cele din urmă sunt însăși viața

capricioasă a sufletului. Unele servesc la construcția arhitectonică a științei, celelalte servesc la mozaicul fantastic al poeziei. Cele dintăiu se măsoară, cele din urmă se evoacă și se sugerează.

Simbolistica wagneriană, — evocare muzicală, a fost privită ca forma cea mai perfectă a idealismului kantian. Simfonia muzicală este prototipul oricărei poezii. Muzicalitatea în primul loc a fost recunoscută ca principiu în analiza operei de artă.

Tot prin simbolism s'a înțeles evocarea subconștientului și a intuiționismului, așa cum *Ibsen* și *Macterlink* le-au redat în teatru, *Bergson* în filozofie și *Proust* în roman.

Nu este de mirare dacă *Eminescu* este considerat ca simbolist: *Eminescu* a fost un kantian convins. *Sărmanul Dionise*, de ex., este o operă simbolistă. Acolo întâlnim subiectivitatea, muzicalitatea și evocarea eului.

S'ar fi spus mai de mult toate acestea, dacă critica noastră literară s'ar fi inspirat totdeauna dela date obiective...